

Bijgestelde ambities:
Samen verantwoord verder

Coalitieprogramma CDA en BurgerBelang
gemeente Hellendoorn 2010-2014

Verantwoord beleid in financieel moeilijke tijden.

De fracties van het CDA en BurgerBelang in de gemeente Hellendoorn bieden u hierbij het coalitieakkoord aan. Uitgangspunt is voor ons een toekomstbestendig beleid, waarbij ondanks de lagere inkomsten voor de gemeente, de kernkwaliteiten van het huidig beleid gehandhaafd blijven. Daarbij blijven de lastenverhogingen zo veel mogelijk beperkt. Belangrijk voor ons is meer zeggenschap en meer verantwoordelijkheid voor de burgers, met minder overheid.

Hieronder staan wij allereerst stil bij de financiële situatie en de door ons voorgestelde aanpak om daarop adequaat in te spelen. Wij hebben ons daarbij ook beraden op de door het college van burgemeester en wethouders aangeboden bezuinigingsmogelijkheden ("Keuzemenu ombuigingen"). Wij achten het merendeel van de voorstellen bespreekbaar. De financieel moeilijke situatie in deze tijd van crisis vraagt waar mogelijk om bijstelling van het beleid.

Bij de afspraken per programma van de begroting gaan wij uit van het waar mogelijk voortzetten van het huidige beleid. Wel geven wij onze accenten aan.

Wij zijn er van overtuigd dat met de gemaakte afspraken een beleid kan worden gerealiseerd dat onze inwoners een zo groot mogelijk profijt biedt tegen zo laag mogelijke lasten.

Inhoudsopgave	blz
I. Financieel perspectief periode 2010-2014.	2
II. Afspraken per programma	4
Programma 1:	
Gemeenteraad, griffie en dualisme	4
Programma 2:	
Dagelijks bestuur, burgerzaken en voorlichting	4
Programma 3:	
Ruimtelijke ordening en wonen	5
Programma 4:	
Openbare orde en veiligheid	6
Programma 5:	
Wegen, riolering en verkeer	6
Programma 6:	
Economische zaken, recreatie en toerisme	9
Programma 7:	
Jeugd en onderwijs	9
Programma 8:	
Sport en cultuur	10
Programma 9:	
maatschappelijke ondersteuning	10
Programma 10:	
Sociale voorzieningen	11
Programma 11:	
Natuur, landschap en water, agrarische zaken, begraafplaatsen en openbaar Groen	12
Programma 12:	
Afvalverwerking en milieu	13
Programma 13:	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	13

I. Financieel perspectief periode 2010-2014.

Programmabegroting 2010.

Als gevolg van de economische recessie en de daarmee gepaard gaande bezuinigingen van het rijk op de algemene uitkering uit het gemeentefonds, ziet ook onze gemeente zich in de komende raads- en collegeperiode genoodzaakt te komen tot een pakket van bijstelling van het bestaande beleid en bezuinigingen op de uitgaven. De programmabegroting 2010 had in eerste instantie een tekort van € 3,6 miljoen structureel. In de begroting is vervolgens voor een bedrag van afgerond € 1 miljoen structureel aan concrete ombuigingen meegenomen. Nadien is ook de taakstelling op de ambtelijke organisatie, extern advies en de inhuur van tijdelijk personeel ingevuld. Het betreft hier een bedrag van €1,4 miljoen structureel, waardoor de komende jaren ongeveer 18 formatie-plaatsen komen te vervallen.

Voor de resterende € 1,2 miljoen is in de programmabegroting 2010 een taakstelling opgenomen van (afgerond) € 0,3 miljoen vanaf 2012 op subsidies en € 0,9 miljoen algemeen vanaf 2013.

Nieuwe tegenvallers.

De door het kabinet ingestelde werkgroepen die met voorstellen voor heroverweging zijn gekomen, gingen uit van een totale ombuiging van € 29 miljard. Alle landelijke partijen komen in de verkiezingsprogramma's met gemiddeld € 15 tot € 20 miljard aan bezuinigingen. Geschat wordt dat het aandeel daarin voor onze gemeente zo'n € 1,5 tot € 3 miljoen extra zal zijn tot 2015.

Scenario.

Om ook deze tegenvallers op te kunnen vangen, hebben wij afspraken gemaakt over het volgende scenario, in de volgorde:

1. kijken naar kostenbesparing;
2. eventuele bijstelling van tarieven, belastingen en heffingen en als laatste:
3. eventuele aanwending van de reserves.

Maar: op armoedebeleid bezuinigen wij niet.

Bijstelling verlening subsidies.

Op jaar basis geeft onze gemeente zo'n € 4,4 miljoen uit aan subsidies. De in de programma-begroting voor 2010 opgenomen bezuinigingstaakstelling van € 0.3 miljoen komt neer op 8% van het jaarlijkse subsidie.

De "kaasschaafmethode" is naar onze mening niet de meest geschikte bezuinigingsmethode. Er moet differentiatie mogelijk zijn.

De subsidies worden kritisch tegen het licht gehouden en waar mogelijk wordt gekozen voor het profijtbeginsel. De voorstellen uit het "Keuzemenu ombuigingen" komen als eerste voor mogelijke realisering in aanmerking. De beleidsterreinen zorg en onderwijs willen wij zo veel mogelijk ont-zien. De deelname aan sportvoorzieningen willen wij laagdrempelig houden. Wel wordt een onderzoek naar een algemene (ombuigings)taakstelling voor subsidies op het gebied van kunst en theater ZINiN aangekondigd. Om zelf ook een voorbeeld te geven, zien wij af van een vierde fulltime wethouder: wij menen dat met maximaal 3,5 fte aan wethouders kan worden volstaan.

Kerntakendiscussie.

Afgesproken is dat een kerntakendiscussie zal plaatsvinden. Gemeentelijke taken en benodigde menskracht voor de uitvoering daarvan worden kritisch bezien. Niet uitgesloten wordt dat dit behalve tot inkrimping op bepaalde terreinen ook tot uitbreiding van het personeelsbestand kan leiden. De versterking van de ambtelijke samenwerking met andere Twentse gemeenten en de samenwerking met Rijssen-Holten en Wierden kan leiden tot vermindering van arbeidsplaatsen en een hogere kwaliteit van dienstverlening. Ook met andere buurgemeenten zullen wij samenwerking nader bezien.

Bestrijding jeugdwerkloosheid, stimulering lokale economie.

Gezien de economische situatie vinden wij het belangrijk te vermelden dat wij ten aanzien van de bestrijding van de jeugdwerkloosheid het huidige beleid bestendigen. Dit geldt ook voor de stimulering van de lokale economie. Wij doen dat door de afronding van de strategische projecten en het stimuleren van het gebruik van de subsidieregels voor de intensivering van de bouw.

II. Afspraken per programma

Het bestaande beleid zetten wij, waar mogelijk, voort. Hieronder geven wij onze gezamenlijke accenten aan.

Programma 1:

Gemeenteraad, griffie en dualisme

- 1.1 Voordat nieuwe grootschalige projecten worden aangepakt, worden eerst de lopende projecten afgemaakt.
- 1.1 Bij de beleidsontwikkeling wordt de burger in een vroeg stadium betrokken, waar mogelijk vindt burgerparticipatie plaats.
- 1.2 Er wordt een referendumverordening opgesteld. Het raadplegend referendum kan dan worden toegepast.
- 1.3 De financiële bijdrage aan de Regio Twente kan omlaag. Het door de commissie Kerckhaert uitgebrachte advies over de mogelijkheden van herijking van de intergemeentelijke samenwerking in Twente en de in de Regioraad van 17 februari 2010 aangenomen motie over o.a. beperking van de plusstatus van de regio tot de taken en bevoegdheden op het terrein van verkeer en vervoer op het niveau van de Regioraad is daarbij mede uitgangspunt.

Programma 2:

Dagelijks bestuur, burgerzaken en voorlichting

- 2.1 De ambtelijke samenwerking tussen de gemeenten Hellendoorn en andere Twentse gemeenten wordt versterkt waardoor een vermindering van formatieplaatsen ontstaat. Ook de samenwerking met de buurgemeenten Raalte en Ommen wordt nader bezien.
- 2.2 De samenwerking met Rijssen-Holten en Wierden wordt geïntensiveerd.
- 2.3 Bezien wordt welke activiteiten die de gemeente nu nog zelf uitvoert, door organisaties ter hand kunnen worden genomen. Voorbeelden zijn deregulering, onderwijs en leefbaarheid in wijken en dorpen.
- 2.4 De gemeente overlegt jaarlijks niet alleen met Plaatselijke Belangen en de Dorpsraad, maar ook met de wijkverenigingen. Daarbij heeft de gemeente een actieve rol in de communicatie voor wat betreft terugkoppeling van keuzen, voortgang afspraken en uiteindelijke resultaten.

Programma 3:

Ruimtelijke ordening en wonen

- 3.1 De mogelijkheden voor kleinere, geclusterde woningen voor ouderen, jongeren etc. in de nabijheid van scholen o.a. in Marle en Eelen en Rhaan worden onderzocht.
- 3.2 De gemeentelijke monumentenlijst wordt na overleg met cultuurhistorische verenigingen en –kringen voorzien van een jaarprogramma gericht op het onderhoud van de monumenten.
- 3.3 Het ruimtelijk ordeningsbeleid wordt afgestemd op de demografische prognoses voor de gemeente, zoals opgenomen in haar eigen woningmarkt onderzoek. De gemeente treedt hierover in overleg met de provincie.
- 3.4 Het bouwen d.m.v. de “eigen verklaring” wordt ingevoerd.
- 3.5 Er komt een actief doelgroepenbeleid voor woningbouw voor starters, jongeren en senioren. De gemeente stimuleert vernieuwingen als (jongeren)huisvesting in Vrijkomende Agrarische Bedrijfsgebouwen, kleinschalige woonvormen voor ouderen en andere woonzorginitiatieven, zoals ‘mantelzorgwoningen’.
- 3.6 Het beleid is gericht op het voorkómen dat jongeren wegtrekken uit de kleine kernen. De gemeente bevordert dat deze doelgroep in het eigen dorp kan blijven wonen, ondermeer door het bouwen van starterswoningen of door andere vormen van woningbouw.
- 3.7 De gemeente ondersteunt collectief particulier opdrachtgeverschap door gerichte maatregelen, zoals het aanbieden van kavels en het geven van advies en begeleiding op maat.
- 3.8 Gebouwd wordt naar behoefte. De behoefte wordt goed in kaart gebracht en voortdurend geactualiseerd via woningmarkt onderzoek.
- 3.9 Jongeren die vanwege studie uit de kernen vertrekken, maar na hun studie graag terug willen komen, worden daarin gesteund. Huurpunten bij de woningstichting die zij in de loop der jaren gespaard hebben en de sociale bindingseisen bij koop, moeten daarom niet voor hen verloren gaan.
- 3.10 Alternatieve eigendomsvormen voor starters zoals de mogelijkheid van maatschappelijk gebonden eigendom, erfpacht en het herbestemmen van leegstaande (bedrijfs-) gebouwen, worden gestimuleerd.
- 3.11 De rol van de welstandscommissie wordt zo veel mogelijk beperkt, omdat er een objectieve toetsingsmogelijkheid is in de

vorm van de welstandsnota.

- 3.12 De gemeente gaat de komende jaren actief door met de realisatie van de Dorps- en Buurtschapontwikkelingsplannen.
- 3.13 Particulier initiatief om het voorzieningenniveau in dorpskernen op peil te houden wordt gestimuleerd. Eveneens wordt kleinschalige bedrijfsvestiging aangemoedigd. Dit kan o.a. door de mogelijkheden van het bestemmingsplan en de omgevingsvisie optimaal te benutten. Voorbeelden hiervan zijn het bedrijventerrein in Haarle en de plannen voor het bedrijventerrein in Daarle.
- 3.14 Per kern of dorp vindt beperkte nieuwbouw plaats, passend bij het karakter van de kern en het dorp. Dit moet mogelijk blijven voor met name jongeren en starters. Dat kan betekenen dat er verschillen ontstaan tussen uitbreidingsmogelijkheden per kern, teneinde de leefbaarheid te bevorderen.
- 3.14 Gestreefd wordt nieuwbouw in het kader van rood voor rood te realiseren bij de kern waar de afbraak plaatsvindt.
- 3.15 De ontwikkeling van (randen van) het marktterrein e.o. in Nijverdal wordt bezien om andere bestemmingen mogelijk te maken.

Programma 4: **Openbare orde en veiligheid**

- 4.1 Criminaliteit en overlast worden tegengegaan door middel van een stringente aanpak. Dit is nodig om de sociale samenhang en geborgenheid te behouden in buurten, wijken en kernen.
- 4.2 In het kader van preventie worden in de gemeente Hellendoorn geen coffeeshops getolereerd. Daarnaast wordt opgetreden tegen alcohol- en drugsgebruik op straat.
- 4.3 Voor initiatieven zoals Vroeg op Stap vindt een haalbaarheidsonderzoek plaats.

Programma 5: **Wegen, riolering en verkeer**

- 5.1 Invoering betaald parkeren.
De op dit terrein genomen raadsbesluiten worden gerespecteerd. Bij de verwachte invoering (medio 2011) zijn de werkzaamheden in het kader van het combiplan nog niet afgerond. Hierdoor zal in het centrum van Nijverdal gedurende een periode van 2 – 3 jaar nog de nodige overlast bestaan voor

onze burgers en de middenstand. Verder worden de bewoners van ons centrum door de invoering met een nieuw parkeersysteem geconfronteerd. In dat kader leek het ons goed, ook gezien de vele ontvangen signalen, richting deze groep een vriendelijker tarief voor de bewonersvergunning te hanteren. In dit kader hebben wij de volgende afspraken gemaakt:

1. bij invoering van betaald parkeren (volgens afspraak medio 2011) zal gedurende de periode van de werkzaamheden aan de combitunnel (ongeveer 3 jaar) het aanvangstijdstip worden gesteld op 10.00 uur in plaats van 9.00 uur;
  2. voor de bewonersvergunning zullen uitsluitend de kosten van de administratieve afhandeling in rekening worden gebracht voor de eerste auto die niet op eigen terrein geparkeerd kan worden;
  3. voor de "parkeervergunning" voor de doelgroepen gehandicapten en mantelzorgers zal het college van burgemeester en wethouders vóór de daadwerkelijke invoering van betaald parkeren met een voorstel komen voor het in rekening brengen van de kosten van de administratieve afhandeling;
  4. de gemeente ondersteunt en faciliteert gedurende de bouwperiode van de combitunnel de door ondernemers en anderen in het centrum van Nijverdalen te organiseren activiteiten in het kader van het promoten van het centrum;
  5. de financiële dekking wordt gevonden binnen de exploitatie van het betaald parkeren;
  6. de evaluatie van het betaald parkeren vindt plaats drie jaar na invoering.
- 5.2 Noord-zuidverbinding.
- Om de overlast voor de omwonenden zo veel mogelijk te beperken wordt een onderzoek ingesteld of het verkeerstechnisch, ruimtelijk en financieel haalbaar is om in de door de raad op 18 maart 2008 gekozen "aangepaste parallelstructuur" op twee gedeelten het tracé richting de Regge te verleggen, te weten:
1. het gedeelte vanaf de rotonde tegenover De Blenke tot de parkeerplaats aan de voorzijde van de OLA;
  2. het gedeelte vanaf de sportvelden tot en met de aansluiting op de Schuilenburgerweg.
- Bij het onderzoek zullen kosten en nut van de verleg-

ging duidelijk aandacht krijgen.

- 5.3 Er komt een globale studie naar nut en noodzaak van een rondweg om Daarlerveen en Hulsen.
- 5.4 Er komt een onderzoek naar de aanleg van een recreatief fietspad tussen Daarle en Daarlerveen.
- 5.5 Er komt een onderzoek naar de aanleg van een vrij liggend recreatief fietspad in de directe nabijheid van de Poggenbeltweg.
- 5.6 Het tracé voor een vrij liggend, sociaal veilig recreatief fietspad tussen Hellendoorn en de N35 in de directe nabijheid van de Tunnelweg wordt nader onderzocht en uitgewerkt.
- 5.7 Er komt een onderzoek naar de toekomstige invulling en inrichting van de Grotestraat na het tot stand komen van het combiplan, waarbij ook gekeken wordt naar een vrijliggend fiets- en voetpad.
- 5.8 Een goede bereikbaarheid van Haarle ook na de opwaardering van de N35 blijft uitgangspunt.
- 5.9 Bezien wordt waar in oudere, bestaande wijken de parkeergelegenheid kan worden verbeterd.
- 5.10 Er komt een onderzoek naar de aanleg van een recreatief fietspad langs de Regge.
- 5.11 De eventuele temporisering of het mogelijk uitstel van de aanleg van de fietssnelweg wordt gezien.
- 5.12 Ingezet wordt op het vergroten van het aantal parkeerplaatsen voor algemeen gebruik bij het uitzichtpunt Noetselerberg.

Programma 6: Economische zaken, recreatie en toerisme

- 6.1 Maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen de gemeente wordt actief gepromoot.
- 6.2 Het ontwikkelen van een kleinschalig bedrijventerrein in Hellendoorn-Noord voor lokale behoefte wordt onderzocht.
- 6.3 Eventuele grootschalige recreatieve voorzieningen in Haarle en Daarle worden op hun merites gezien.

Programma 7: Jeugd en onderwijs

- 7.1 Er wordt zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk 2011, een besluit genomen over de plaats van 't Honk.
- 7.2 Particuliere initiatieven voor de komst van een kinderboerderij

- worden toegejuicht.
- 7.3 Gestreefd wordt naar de invoering van een lump sum financieringsmodel voor het primair onderwijs. Scholen krijgen zoveel mogelijk de eigen verantwoordelijkheid over middelen en huisvesting.
- 7.4 Scholen kunnen uitgroeien tot een brede basisvoorziening, waarin bijvoorbeeld de voor- en naschoolse opvang, peuterspeelzaal en kinderopvang een plek hebben.
- 7.5 Bezien wordt of in de gemeente een opleiding MBO-zorg is te realiseren.

Programma 8: Sport en cultuur

- 8.1 De gemeente bevordert een bloeiend (sport)verenigingsleven. De gemeente biedt sportverenigingen waar nodig ondersteuning, bijvoorbeeld door het inzetten van combinatiefunctionarissen.
- 8.2 De leefbaarheid in buurten en kernen wordt bevorderd door het handhaven van sportaccommodaties ter plaatse.
- 8.3 De behoefte aan accommodaties in relatie tot de toename van meisjes- en damesvoetbal wordt gezien.

Programma 9: maatschappelijke ondersteuning

- 9.1 Het invoeren van een vergoeding (huur/servicekosten) voor het gebruik van wijk- en buurtcentra wordt gezien.
- 9.2 Er wordt een ouderenbeleid geformuleerd.
- 9.3 Gestimuleerd wordt dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Het ontwikkelen van woonzorg-servicezones is daarbij van groot belang.
- 9.4 De gemeente stimuleert woonvormen waarbij groepen ouderen in hun onderlinge zorg en ondersteuning willen voorzien op basis van hun gezamenlijke leefstijl, levensovertuiging etc. Hierbij wordt zowel gedacht aan particuliere ontwikkeling als in samenwerking met bijvoorbeeld de Woningstichting Hellendoorn.
- 9.5 Ouderen worden gestimuleerd om zich na hun pensionering actief in te zetten als vrijwilliger en daar hun kennis en ervaring te verzilveren.
- 9.6 Voor het gemeentelijk Wmo-beleid geldt het uitgangspunt "Op eigen kracht waar mogelijk, ondersteuning indien nodig".

- 9.7 Bij aanbestedingen in het kader van de Wmo wordt uitgegaan van een reële kwaliteit-prijsverhouding.
- 9.8 Het gemeentelijk gezondheidsbeleid richt zich vooral op preventie en vroeg-signalering van gezondheidsrisico's, ziektes en aandoeningen onder kinderen en jongeren, alsook onder bepaalde (leeftijd)groepen.
- 9.9 De gemeente biedt samen met scholen, (sport)verenigingen en maatschappelijke instellingen programma's aan, die zijn gericht op een gezondere leefstijl van kinderen en jongeren.
- 9.10 De gemeente stimuleert dat er programma's worden ontwikkeld ter preventie en tegengaan van overgewicht, alcoholgebruik, depressies en roken.
- 9.11 Er komt een onderzoek of vestiging van een Centrale Huisartsen Post of een satelliet vestiging in onze gemeente realiseerbaar is, eventueel in combinatie met Rijssen-Holten. Uitgegaan wordt daarbij van de bereidheid hiertoe bij de huisartsen en de zorgverzekeraar.
- 9.12 De gemeente stimuleert structurele samenwerking tussen zorgaanbieders en zorgfinanciers, zodat mensen met beperkingen via één loket alle relevante informatie kunnen krijgen.
- 9.13 De gemeente stimuleert het zo lang mogelijk zelfstandig wonen van mensen met een beperking.

Programma 10: Sociale voorzieningen

- 10.1 De gemeente voert een armoedebelief, dat activerend is voor wie nog kan werken en toereikend is voor wie dat niet meer kan en dat ook op langere termijn houdbaar is. Ook mensen die niet deel kunnen nemen aan de reguliere arbeidsmarkt moeten hun talenten kunnen benutten. Deze groep kan geholpen worden via de WSW en eventueel met (tijdelijke) loonkostensubsidies.
- 10.2 Er komt een onderzoek naar de post reïntegratie. Wat kost dit en wat levert dit op?
- 10.3 Er komt geen onderzoek naar versoering van het armoedebelief.
- 10.4 De mogelijkheid wordt gezien voor financiële tegemoetkoming van bijzondere kosten als gevolg van chronische ziekte of handicap voor mensen met een minimum o.a. in de vorm van individuele bijzondere bijstand.
- 10.5 De mogelijkheid wordt gezien voor financiële ondersteuning

van maatschappelijke participatie van kinderen in gezinnen met een minimuminkomen.

- 10.6 Er komt een preventief beleid vanuit de gemeente met betrekking tot (problematische) schulden. De gemeente ondersteunt het aanbieden van cursussen gericht op budget-beheer.
- 10.7 De mogelijkheden van een glijdende schaal voor kwijtschelding van de OZB en de afvalstoffenheffing voor mensen met een minimuminkomen worden gezien.
- 10.8 De gemeente handhaaft haar bijdrage aan de Stichting Hulpfonds Hellendoorn minimaal op het niveau van 2009.
- 10.9 Mensen die uit de schuldsanering komen, worden expliciet gezezen op de mogelijkheid om via het maatschappelijk werk begeleiding te krijgen op het gebied van geldzaken.
- 10.10 Aan belastingplichtigen van 65 jaar en ouder en vergelijkbare groepen die meerdere opeenvolgende jaren kwijtschelding hebben aangevraagd en gekregen, wordt geen gemeentelijke belastingaanslag meer gestuurd, tenzij er een structurele inkomenswijziging plaatsvindt.

Programma 11:

Natuur, landschap en water, agrarische zaken, begraafplaatsen en openbaar Groen

- 11.1 In het Eversbergbos komt geen grootschalige nieuwbouw.
- 11.2 Het Nationaal Park wordt aan de noordkant niet uitgebreid.
- 11.3 Nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied mogen de bestaande agrarische activiteiten niet belemmeren.
- 11.4 Voor nieuw vestiging van grootschalige agrarische bedrijven blijven de opgestelde LOG visies en de daarin opgenomen LOG ladder uitgangspunt. Het maximum bouwblok is 1½ha.
- 11.5 In het kader van het waterbeleid wordt in samenwerking met andere overheden en instanties gestreefd naar de meest kosteneffectieve oplossingen. Tevens wordt waar mogelijk gestreefd naar gezamenlijke uitvoering van beheers- en onderhoudstaken.
- 11.6 Bezien wordt of het mogelijk is de Reggeherstelprojecten te temporiseren.
- 11.7 De mogelijkheid tot meer groen in het centrum van Nijverdal wordt gezien en de ontwikkeling van een parkachtige inrichting wordt gestimuleerd.
- 11.8 De mogelijkheid buurten en wijken meer verantwoordelijkheden te geven voor het beheer en de inrichting van de buurt

en de daarbij behorende budgetten beschikbaar te stellen wordt gezien.

- 11.9 Ten aanzien van verkoop van snippergroen wordt een actief beleid gevoerd.

Programma 12:

Afvalverwerking en milieu

- 12.1 Bij de productie en levering van producten en diensten vraagt de gemeente specifieke aandacht voor het beperken van de milieubelasting.
- 12.2 De gemeente stimuleert burgers in milieubewust gedrag via van actieve voorlichting en eventuele subsidies.
- 12.3 De gemeente streeft naar optimale duurzaamheid van de eigen gebouwen en maakt daarbij zoveel mogelijk ook gebruik van landelijke en provinciale subsidies.
- 12.4 Bij gemeentelijke inkopen is maximale duurzaamheid uitgangspunt. Als startpunt worden tijdens (openbare) vergaderingen eerlijke producten, de zogenaamde "fair trade" producten, verstrekt.
- 12.5 Het gemeentelijk wagenpark wordt verduurzaamd.
- 12.6 De mogelijkheid voor het realiseren van windmolens in de omgeving van Daarle en Daarlerveen wordt op zijn merites gezien.

Programma 13:

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

- 13.1 Verhoging van de gemeentelijke tarieven komt pas aan de orde na het bezien van de mogelijkheden van kostenbesparing.
- 13.2 De aanwending van de reserves komt pas aan de orde na de kostenbesparing en de eventuele verhoging van de tarieven.

